DARIA JAGIELSKA ▶▶

Uniwersytet Jagielloński

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8027-0550>**Kraj Kwitnącej Wiśni – obraz współczesny**[recenzja książki *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii*]**Country of the cherry blossoms – contemporary depiction**[book review *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii*]**Страна цветущей вишни – современная картина**[рецензия книги *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii*]

Japonia jest krajem, który w Polsce od lat cieszy się niesłabnącą popularnością, zarówno wśród społeczeństwa, jak i w środowisku akademickim. Z często powierzchownej wiedzy wynika wiele stereotypów. Już we wstępie recenzowanej przeze mnie publikacji redaktorzy wskazują jak w najlepszy sposób można walczyć z nieprawdziwymi wyobrażeniami na temat Kraju Kwitnącej Wiśni – poprzez „propagowanie wiedzy na jego temat oraz prowadzenie badań naukowych, wyjaśniających odmienności społeczne, polityczne i kulturowe interesującego Czytelników kraju” (s. 5).

Recenzowana publikacja jest częścią serii wydawniczej „Biblioteka Azji i Pacyfiku”, która promuje prace poświęcone szeroko pojętym studiom azjatyckim. Składa się z jedenastu rozdziałów, poruszających ważne i aktualne, nie tylko dla opisywanego regionu, tematy. Układ artykułów prowadzi czytelnika od przemian polityczno-gospodarczych w latach powojennych, poprzez perspektywy ekonomiczne, problematykę społeczno-prawną, sytuację kobiet na rynku pracy, aż po *savoir-vivre* w biznesie i japońską gnozę polityczną. Wśród

autorów znajdują się badacze z różnych ośrodków naukowych: Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Akademii Jana Długosza w Częstochowie.

Pierwszy artykuł – autorstwa Joanny Kobyłskiej – porusza tematykę przemian polityczno-gospodarczych w Japonii po II wojnie światowej. Głównym tematem pierwszej części pracy jest okres alianckiej okupacji kraju oraz reformy, które zostały wprowadzane przez administrację pod dowództwem generała Douglasa MacArthura. W drugiej części autorka odnosi się do wzrostu gospodarczego w latach 50. i 60. XX wieku. Dobrze prowadzoną narrację zaburza w pewnym momencie nagły przeskok do relacji między pracownikami a pracodawcami bez chociaż pobieżnego nakreślenia przyczyn takiej sytuacji, co dla czytelników niezaznajomionych z tematem może być dezorientujące. Nieco rozczarowująca jest również bibliografia, która ograniczona została tylko do dostępnych w języku polskim opracowań dotyczących historii Japonii, jednej pozycji antropologicznej i jednej poruszającej problematykę ekonomiczną, z pominięciem tekstów źródłowych czy polskiego tłumaczenia Konstytucji Japonii.

Drugi tekst, autorstwa Piotra Pięty, jest próbą zaprezentowania stosunków pomiędzy Unią Europejską i Japonią oraz trudności i możliwości w rozwoju relacji między dwoma podmiotami. Po krótkim przeglądzie dotychczasowej współpracy autor przechodzi do prezentacji aktualnych celów współpracy. Część wizji nadal jest aktualna, należałoby jednak zweryfikować kwestię podpisania umowy o partnerstwie gospodarczym, co nastąpiło w lipcu 2018 roku.

Artykuł Jolanty Młodawskiej-Bronowskiej kontynuuje wątki ekonomiczne, wprowadzając w politykę fiskalną rządu japońskiego w okresie rządów premiera Abe. Rozpoczynając od przedstawienia głównych założeń nowej ekonomii keynesowskiej autorka przechodzi do szerszej analizy danych w wybranych modelach teoretycznych (VAR i DSGE). Podsumowując efekty polityki prowadzonej przez rząd japoński w ramach Abenomiki autorka przywołuje również kilka alternatywnych prognoz na przyszłość japońskiej gospodarki. Bogata bibliografia może służyć jako drogowskaz do bliższego zapoznania się z tematem.

Czwarty artykuł, autorstwa Renaty Gałaj-Dempniak, zatytułowany został *Prawa człowieka w Japonii w kontekście awarii elektrowni w Fukushima i tsunami (obraz w mediach)*. Autorka porusza bardzo ważny i aktualny temat. Przedstawiony w artykule obraz sytuacji różnych grup osób przesiedlonych jest efektem analizy wielu artykułów, wywiadów, oficjalnych stanowisk różnych organizacji itp. W opinii społeczeństwa, jak i wielu organizacji rząd japoński nie wykonał należycie swoich obowiązków po wydarzeniach z 2011 roku. To media stały się swego rodzaju motywatorem dla działań rządowych. W końcowej części artykułu autorka prezentuje działania podejmowane przez rząd japoński oraz wspomina o organizacjach krajowych i międzynarodowych, mających na celu pomoc obywatelom w dochodzeniu należnych im praw. Należy również zwrócić uwagę na wartościową bibliografię obejmującą nie tylko wiele artykułów, ale także oficjalnych raportów i statystyk.

Następny tekst, autorstwa Daniela Urbańskiego, odnosi się do założeń japońskiej polityki społecznej. Japonia jest państwem o najwyższej na świecie średniej długości życia, co znacząco wpływa na postawę rządu wobec polityki społecznej. Autor przeprowadza analizę historii rozwoju japońskiego systemu zabezpieczeń społecznych, a także systemu ochrony zdrowia oraz edukacji. Na podstawie rozbudowanej bibliografii prezentuje bardzo dynamicznie rozwijający się japoński system polityki społecznej.

Kolejne dwa artykuły: *Zmiany prawne wprowadzane na rynku pracy a sytuacja japońskich kobiet w perspektywie realizowanej polityki społecznej państwa, określanej jako Abenomics* Katarzyny Różyczki oraz *Kobieta w miejscu pracy w Japonii – dlaczego Japonki podlegają dyskryminacji związanej z płcią w biznesie?* Mirosławy Cyłkowskiej-Nowak, dotyczą sytuacji japońskich kobiet na rynku pracy. Katarzyna Różyczka rozpoczyna od krótkiego przedstawienia ogólnej sytuacji na rynku pracy w Japonii, a następnie przechodzi do charakterystyki programu Abenomics oraz podziału ról społecznych. W dalszej części pracy autorka prezentuje zmiany, jakie możemy obserwować na przestrzeni ostatnich kilku lat, a także problemy, które pojawiają się wraz ze stosowaniem dyskryminacji pozytywnej, skierowanej na kobiety. Z kolei praca Mirosławy Cyłkowskiej-Nowak rozpoczyna się od przedstawienia historycznych zmian w sytuacji prawnej japońskich kobiet, co jednak nie wpłynęło na zwiększenie ich zatrudnienia na wyższych pozycjach. Pomimo wzrastającej liczby kobiet z wyższym wykształceniem nie obserwujemy

większych zmian statusu ich zatrudnienia. Analizując japońskie zwyczaje w zarządzaniu i charakterystykę japońskiego kapitalizmu autorka przechodzi do prezentacji zmian na japońskim rynku pracy oraz w postawach młodych kobiet, coraz częściej aspirujących do wyższych stanowisk pracy. Porównanie różnych źródeł, z których korzystały obie autorki może stanowić podstawę do dalszego zgłębienia tematu.

W swojej pracy *O współczesnej recepcji zasad i wartości Kodeksu bushido* Luiza Kliczkowska przybliży wpływ reguł i tradycji okresu feudalnego na współczesne zachowania Japończyków. Porównując wartości wynikające z kodeksu bushido ze współczesną mentalnością Japończyków, autorka konkluduje artykuł tezą mówiącą, że „Japonia jest krajem łączącym postęp z tradycją” (s. 171). Podkreśla również jak łatwo Kraj Kwitnącej Wiśni dostosowuje się do zmieniającej się rzeczywistości.

Artykuł Jakuba M. Łukasiewicza opowiada o problemach związanych z ustaleniem alimentów w świetle japońskiego prawa. Autor przedstawia problemy wynikające z praktycznego niewystępowania prawa alimentacyjnego w Japonii oraz pozasądowego przeprowadzania rozwodów. Biorąc pod uwagę trudności w utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem oraz niechęć państwa do ingerencji w sprawy rodziny w wielu przypadkach oznacza to całkowite zerwanie więzi z jednym z rodziców. Jak wspomina Łukasiewicz, wiele problemów, z którymi boryka się Japonia w zakresie prawa alimentacyjnego zostało już rozwiązane w polskim prawie. Bardzo cennym elementem jest bogata bibliografia, na której autor opiera swoją analizę.

W kolejnym artykule Michalina Majewska skupia swoją uwagę na specyfice japońskiego *savoir-vivre*. W kontaktach dyplomatycznych oraz biznesowych znajomość kraju docelowego i jego kultury jest nieoceniona. Znajomość rodzajów ukłonów w Japonii, sposobu wręczania wizytówek, etykiety biznesowej, strojów czy zasad wręczania i otrzymywania prezentów „na pewno pomoże i sprawi, że w ich oczach będziemy wyglądać na równych im partnerów”, jak konkluduje autorka.

Ostatni artykuł dotyczy japońskich wariantów gnozy politycznej. Krzysztof Karczewski, wychodząc od wyjaśnienia terminu gnozy politycznej, a następnie porównując wybrane elementy kultury zachodniej i wschodniej, stwierdza, iż „gnoza polityczna rozpowszechniła się bardziej na Wschodzie (...) niż na Zachodzie” (s. 213). Jako przykłady ruchów religijnych, w których

można zauważyć jej elementy wskazuje przede wszystkim zen i amidyzm. Po tej interesującej prezentacji pewien niedosyt pozostawia brak wyraźnego podsumowania i prezentacji wniosków, a także niezbyt rozbudowana bibliografia.

Monografia zbiorowa *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii* jest bardzo wartościowym zbiorem artykułów dotyczących przemian zachodzących współcześnie w Kraju Kwitnącej Wiśni. Interdyscyplinarność oraz różnorodność problemów poruszanych przez autorów stanowi cenne uzupełnienie dotychczasowego dorobku polskich badań nad politycznymi i społecznymi obliczami współczesnej Japonii. Lekki niedosyt pozostawia niezbyt rozbudowana bibliografia w kilku pracach, jednak nie umniejsza to wartości całego zbioru.

Książka ta z pewnością spełnia swoje podstawowe założenia i dąży do propagowania wiedzy na temat Japonii i weryfikacji stereotypów na temat tego kraju. Jest to pozycja warta przeczytania nie tylko dla osób, które na co dzień zajmują się badaniem przemian zachodzących w Kraju Kwitnącej Wiśni, ale dla wszystkich zainteresowanych Japonią.

DARIA JAGIELSKA

Uniwersytet Jagielloński
Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Gronostajowa 3, 30–387 Kraków
dd.jagielska@gmail.com

Bibliografia

Marszałek-Kawa, J., Dahl, M. (red.). (2018). *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.